SINGULARIA

QUÆDAM

POLONICA

PER

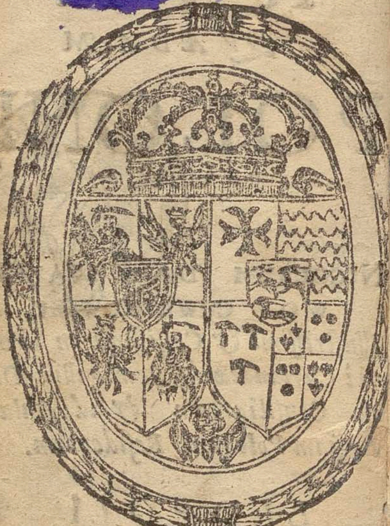
NICOLAUM DE CHWALKOWO CHWALKOWSKI

Illustrissimi & Celsissimi in Livoniâ Curlandiæ & Semigalliæ Ducis Consiliarium & ad Aulam Regiam Polonam Residentem. post Capitaneum Schrundensem

LEOPOLI

In Officina ALBERTI MIELCZEWSKI S. R. M. Typogr:

Anno MDCLXXXVI.

AD SERENISSIMAM PRINCIPEM AC DOMINAM:

DOMINAM TERESIAM CUNEGUNDAM CASIMIRAM

REGIAM PRINCIPEM POLONIARUM.

Serenissima Princeps, Domina, Domina Benignissima

FAcilè longævâ memoriam fugit, quicquid

quid intra metam vulgaris scientiæ consistit. Curiosa posteritas *Singularia* adamat colitq; , & quæ trita sunt extra prodigium habens, illa suspicit, quæ vel exemplis provocant, vel disparitate rerum avertunt. Placuit vetustati variegatus Dearum cætus, non alio, quam *Singularium* nomine collectus. Voluit etenim Ægide instructam esse Palladem, utpote artium & armorum Præsidem. Notavit Dianam lucis inerrantem, nec alio modo Actæonis audaciam compescentem, quã ceruinâ specie, ut nemorum mõtiumq; ac venationũ cultricem Custodem. Expressit

)*(

Venerem Cupidinis teneritudine satiatam, uti amoris aram. Insignivit demum ipsam Iunonem pavonis apparatu superbientem, ut Regnorum Dominam. Sic, quæ *singularia* erant attributa, antiquitatis merebantur monumenta. Et hinc est SERENISSIMA PRINCEPS, quod meorum *Singularium* SERENITATI TVÆ ex debito inscribā fasciculū, utpote, in quâ præter summa *Singularia* illud *Singularissimum*, quod quæ plerumq; vel eximio Spiritu ornant, vel gratiâ benigitatis commendant, vel per animi corporisq; dotes in admirationem

rapiunt, indeq; *singularium* proprietatum titulos efficiunt, in Te coadunata *singularissimè* excellunt. Deriuatur in Te & *Singularis* ille Serenissimi ac Potentissimi *REGIS PARENTIS* TVI gloriæ decor, quòd ini io Regni sui maluerit mereri, quàm coronari, ac deîn publicoChristianitatis bono & Vicinæ necessitati sese impendere, quàm ad pericula Regni sui intra suos fines excubare. Participasti *singulari* Numinis Divini prouidentiâ de Diadematis *SERENISSIMÆ REGINÆ MATRI* TVÆ impositione, ac prius, Cracoviæ coronata, quam illic

illic nata, priusq; cum Sce-
ptro gesta, quàm Orbi con-
cessa fuisti. Participas & de
singulari illo *SERENIS-
SIMÆ MATRIS TVÆ*
in rem Christianam ardore,
quæ meritò sibi vendicat, &
vniuersorum testimonio a-
bundat, Fœderibus totò Chri-
stiano orbe nũquã visis & vix
expectatis tanto & tam felici
molimine alloboraffe. Pro-
priam verò *Singularium* Tuo-
rum prærogativam dum ex-
pono, admirandã in primæ-
uo pulcherrimæ Iuventutis
TVÆ flore variorum idio-
matum & potissimùm *Latini*
peritiam deprædico. Maxi-
mi momenti hoc *Singulare*

eſt, utpote, quŏd Regali *TVÆ* indoli pondus adjicit, bonarum artium cultoribus maximam quamq; ſpem per compēdiū tribuit, populiſq; , quò *TE* Divina deſtinabunt oracula, plauſum faciet ſolatiumq; . Hæc ego *SERENISSIMA PRINCEPS Singularia* cæteraq; in *TE* ſtupenda ornamenta non vano eloquiô extollo, ſed humillimâ devotione veneror, pudibundas aures *TVAS* non demulceo, ſed genuinâ ſerie aſſertorem ago, ſimulq; expeto, ut tantis *TVIS Singularibus* hoc ſuperaddas, &.de Sereniſſimorum Regiorum Parentum Tuorum Tuoq;

nomi

nomine minimè meritum, *singulari* tamen gratiâ & protectione complectaris, tanquam

SERENITATIS

TUÆ

Singulari cum observantiâ demississimum Servum

Nicolaum de Chwałkowo Chwałkowski.

IN

HONOREM

AVTORIS

SArmatiæ Sobolisq; decus, Ma-
lewscia quondam
Cui Genus & Proavos prisca
Propago dedit,
Carmine Sarmatico nuper Ve-
xilla canebam,
Quæ data sunt Fratri præmia
digna Tuo;

Plaudebamq́ Operi, quo mens Tu
dædala scripsit
Tam benè Sarmatici PVBLICA
IVRA soli:
Ausonio celebrat nunc Te mea
Musa cothurno,
Atq́ novum, Pallas quod Tua
struxit, opus
Hoc Tua perpetuis inscribit No
mina Fastis,
Atq́ parem fratri Te facit
esse Tuo:
Ille gerit Martis Labarum, T
Palladis hastam,
Et Labaro & hastâ tempu
uterq́ domat:
Hastæ iungatur Labarum, nam
Signifer unus
Est si Gradivi, Palladis alter
erit.

Sub signis Ævo meditetur prælia vestris,
Insidias Ævi vincere quisquis avet,
Ævo bella gerat: vobis nam Numinis adsunt
Omina si gemini, non nisi victor erit.
Accipe pauca licet, quæ fidus Anonymus offert,
Carmina, devoti pignora Cordis erunt.
Qui Tibi plectra movet, moveat sine Nomine quamvis,
Vult tamen & dici, semper & esse Tuus.

Vix licuit fessis paulùm requiescere prælis,
E quibus in lucem Publica Iura dabas.
In nova fert animus: Lechicæ Specialia Gentis
Egregiam mentem, scribere, cura subit.
Non humilis cura est, nec vilis corda Prometheus
Flammâ urit, cujus lumine clarus eris
Nam dum sollicitè exploras monumenta vetusti
Temporis, Historiæ siue recentis opus,
Et sparsas cumulas gemmas, lapidesq; nitentes,
Queis REGEM & Patriam condecorare queas,

)*(

Hoc magno REGI, Patriæq; & civibus æquis
Hoc, Frater, cunctis, nomine, charus eris.
Sic reor atq; opto; magnas nam dicere laudes
Fraterni nexus jura modesta negant.
Atq; licet sileam, meritum Tibi grata rependet
Et præsens ætas, posteritasq;, decus.

Hisce Fratri Germano Singularia Regni Poloniæ edenti gratulatur

IOANNES GEORGIVS de CHWALKOWO CHWALKOWSKI.
Vexillifer Neogrodensis in Ducatu Severiæ, & Serenissimæ Marchionissæ Brandeb: Commissarius.

)✱(

SINGVLARE
per Anagramma
REGI LVNAS.

Rara refers nobis hic Regni
SINGVLA; sed qui
Sceptra gerit nunc REX, hoc
Speciale gerit,
Quòd docuit reliquos Lunam ob-
fuscare Triumphis,
Et docuit, quòd nec pluribus
impar erit;
Hinc LVNAS, si quae restabunt,
innuat Orbis
REGI, privabit lumine lucis eas.

SAMVEL de CHWALKOWO
CHWALKOWSKI Serenissimi
Electoris Brandenburgici Ca-
merarius, ac Consiliarius Aulae
Iudiciorumq; & Capitaneus
Drahimensis.

POLONIA ſub BOLESLAO I. cæpit eſſe Regnum, ſub eiusdem nominis Rege BOLESLAO II. deſiit, vſque ad Premislum.

QVantum de ætatibus Ducum ac Regum Poloniæ conſtat, nullus niſi Miecislaus Senex *anno climaterico* ſcilicet ſexageſimo tertio, mortuus eſt

Inter ſingulariſſima poni meretur, quod Reges Poloniæ in loco, vbi Reges eſſe òriuntur, non moriuntur: Com-

putando enim à IAGELLONE
usq; ad MICHAELEM nullus
nisi SIGISMVNDVS III. ibi mun-
do valedixit, vbi Respublica e-
um Regem dixit, scilicet Var-
saviæ. IAGIELLO electus Cráco-
viæ, mortuus in Russia in ca-
stello Grodek. VLADISLAVS IA-
GELLONIDES Bresciæ in CVIA-
viâ electus, periit ad Varnam.
CASIMIRVS IV. Bresciæ Rex
declaratus, mortuus Grodnæ.
IOANNES ALBERTVS electus Pe-
tricoviæ, mortuus Thorunij. A-
LEXANDER electus Petricoviæ,
mortuus Vilnæ. SIGISMVNDVS
electus Petricoviæ, & mor-
tuus Cracoviæ. SIGISMVNDVS
Augustus adhuc puer Vilnæ
anno 1529. renunciatus Ma-
gnus Dux Lituaniæ & Ann.

1530. Cracouiæ Rex salutatus mortuus Knisini. HENRICUS VALESIUS electus Varsauiæ, & vt Rex Galliæ in castris ad Clodovæum percussus à sicario, animam exhalauit. STEPHANUS electus Varsauiæ & mortuus Grodnæ-Vladislaus IV. electus Varsaviæ, & decessit Merecii. IOANNES CASIMIRVS electus Varsauiæ & mortuus Niuernæ in Galliâ. MICHAEL electus Varsauiæ, & mortuus Leopoli.

Singulari admiratione dignum est, quod de Regibus Poloniæ ab HENRICO VALESIO extet vaticinium successiuè hactenus impletum.

Flos de Valle, quo indigitabatur prædictus Henricus *Valesius florens* Lilium in armis gerens.

Corona, *STEPHANVS*, nam hæc vox apud Græcos *Coronam* significat.

Exul fortunatus, *SIGISMVNDVS III*. Paterno enim ac hæreditario Sueciæ Regno cum exutus fuerit, *fortunatus*, quod alibi, scilicet in Polonia Regnum tenuit amplissimum.

Gloria succedens, VLADISLAUS, nam *slawa*, *gloriam* idiomate Polonico exprimit.

Manipu-

Manipulus sterilis, IO-ANNES CASIMIRUS qui in Insignibus gessit *manipulum*, & *sterilis* decessit.

Noctis breue sydus, MICHAEL Rex, quippe Lunam, quæ est *noctis sydus* in Armis gessit & *breui* tempore orbi Polono luxit, nam quinto anno desiit.

Manus congregatorum IOANNES III. nunc felicissima prudentiâ regnans. Nam *manu* suâ *congregatorum* in Comitiis Electionis Ordinum, vt ArchiMareschallus Regni scipionem gerens, moderamen tenuit.

Habuit suum Poloni-

Herculem, i.e. monstrorum domitorem CRACUM, Hic enim monstra ciuilium discordiarum sustulit, & ,vt alter Hercules Draconem horrendæ magnitudinis occidit, ac vastum Nemeæ sub rupe leonem mactauit, ita noster Draconem immane monstrũ, quod in suspenso rupibus antro Cracouiæ habitasse dicitur, confecit. Rapiebat, *Sarnitio referente*, bestia illa è specu montis egressa jumenta & homines incautè oberrantes rictibus horridis voracissime deglutiendo. Cracus afflictæ Cracouiæ condolens tria corpora jussit quotidie exponi. Nam his contenta alia non requirebat. Sed

& hoc onerosũ erat, propter rea suapteindustriâ excogita vit, ut corporibus, quæ objicie da erant, Sulphur & cauma i gnitum ex cerâ & pice inclu derentur, atq; occultarentur Cumq; bellua tum naturali r bie tum voraci esurie exági tata sine delectu oblatam præ dam raperet, atq; voraret sensim debilitata, & tanden extincta est.

VENDA maluit esse Prin ceps, quam Principis vxor. Maluit pugnare, quam amare. Post victoriam in victimam se immolavit. Hostis amans ut amens infelicem sibi manum in jecit, illa triumphans in Vi

 stulam

ſulam ſe proiecit. Rara contemptrix amoris, victoriæ, vitæ.

POPIELVS I. habuit morem ſe execrandi, ut ſæpiſſimè in hæc verba eruperit, O, utinam á muribus corroderer! Accidit hoc prodigioſum ſupplicii genus, licet non ipſi, tamen Filio ejus, POPIELO II. ut Annales Veterum perhibent.

Notatu dignum, quod illo ipſo loco, ſcilicet Cruſviciæ, ubi POPIELVS á muribus conſumptus & prima claſſis vel Dynaſtia deſiit, altera PIASTÆA feliciter incepit,

VLADISLAVM I. tradunt fuiſſe Religioni ita deditum, eius

ejusq; ceremoniarũ itapertin-
cem, ut certis diebus festivi
more Machabeorum pugnam
inire detractaret, malletque
quodvis periculum subire
quam Solennitatem festi con-
temerare *Sarnic.*

Omnes & singuli BOLE-
SLAI quorum quinq; fuerunt,
singularia cognomina habue-
runt, I. CHOBRI 2. AVDAX
3 CRIVOUSTUS 4. CRISPVS. 5 PV-
DICVS dicebatur immo & ille
BOLESLAVS, cui, postquam PU-
DICUS in Vngariam transfu-
gerat, Principatus decerneba-
tur, CALVUS vocabatur.

BOLESLAUS CHOBRI tan-

erga Religionem Christianam exhibuit zelum, vt occisi Adalberti Martyris corpus auro contra appensũ à barbaris redemerit.

Singularis Magnanimitatis ac felicitatis Exemplum refert ex *Guagnino Sarnitius* de Rege BOLESLAO CRIVOVSTO, quod recreationis gratia centum duntaxat Equitibus cinctus venatum processit, vbi in tria millia Pomeranorum insidiantium incidit, in quos ipse Rex veluti leo rugiens primam impressionem fecit, tribusque interfectis suos animosiores reddidit. Quidam verò Pomeranus in ipsum Regem collimans

collimans, Equum sub eo trā fixit, attamen á persequend hostibus, alterô Equo nacto hau destitit, donec multo cum labore à tam obstinatâ audaci retractus fuerit.

Miram in præfatô Bo LESLAO CRIVOVSTO Meta morphosin notat Historia quod postquā vt verus Marti pullus toties in *conspectum host um venisset*, victorquè semper abijsset, tandem *conspectum ho minum vitauerit*, assiduo se do mi luctu macerans, quod á Rossis dolò circumventus & in prælio fortiter rem agen ā suis tamen destitutus, non aliter nisi fuga sibi consulere potuerit. Primus

Primus inter Regnantes Poloniæ *literatus, primus* etiam fuit nominis scilicet CASIMIRVS *Primus*.

Singulare est, & *vix* alibi in aliorum Regum Historiâ occurrit exẽplũ continentiæ inter BOLESLAVM IV. & CVNEGVNDIM Belæ Vngarorum Regis Filiam. Post nuptias enim cõnsensum utrinq; est in perpetuæ Virginitatis Sacramentum, vnde BOLESLAO nomen PVDICI inditum fuit.

CASIMIRVS I. *Rixa* matre genitus *rixas* domesticas in Regno feliciter composuit.

Qvi á maximis orti, i minimos ſæpe decreverun Econtra, PIASTI Sangv parvum principium habens poſt tot ſeculorũ non inte ruptam ſeriem, non niſi i MAGNO ſcilicet CASIMIRO deſiit.

CASIMIRVS iſte Magnu cum *An.* 1370. die Feſto, di ſvadentibus ſuis Venatum abii ſet & ceruũ inſectaretur, equu cum impetu laſpus eſt, ut car noſum Regis corpus conqua ſatũ, & mors ſubſecuta fuerit

Forma & còrporis habitu CAŚIMIRI MAGNI prorſus c CASIMIRI PRIMI formá cor poriſq; habitu convenit, it

ut iſti

it isti duo Principes uti nomine, ita & persona simillimi inter se fuerint. *Sarnic. in Annal.* p. 330.

Postquam IAGIELLO cum Christianâ Religione nomen VLADISLAI & Coronam susceperat, atque nuptias cum HEDVIGA celebrauerat, in Lithuaniam proficiscebatur, ubi *Apostoli & Evangelistæ* officio fu[n]ctus, ita elaboravit in promovenda fide Christiána, ut ipsemet in Te[m]plo interpretatus sit ymbolum Apostolicum tanto uccessu, ut pe[r] [illegible] Annum Re[gn]o ista ab ETHNIC[a] superstitione repurgata sit. *Sarnic.* n *Annal.* 347.

Có[illegible] Vl-

Cum idè Rex IAGIELLO & VITOLDVS Magnus Dux Li-
vaniæ circa conuersionem
Samogitiæ laborarent, accidi
lepida res. Nicolaus Węzy
Ordinis Prædicatorum Sacer
doti ad populum præsentibu
Principibus verba facienti,
Explicabat forte desuggestu cr
ati orbis seriem Sacer Orator
cum grandis natu vetulus Sa
cerdotis sermonem interrũ
pens, pòpulum elatá voce
alloquitur, Mihi credite vi
ri, quæcunq; ab hoc juven
culo homine dici audistis,
ficta profectò sunt, undè enim
ille hæc nosset, cum ego to
annos & propè seculum inte
grum vitá & memoriâ com
plexus

plexus, nequaquam horum recordor. Abiisset tota concio in risum, nisi Rex autoritate suâ Sacerdoti fidem fecisset âpud populũ. Perbenignè enim tum edentulum illum, tum reliquos állocutus, èdocuit, Sacros Oratores non ea pro concione dicere, quæ ipsi aut oculis suis usurpassent, aut ætate attigissent, sed quæ pluribus ante Seculis supremi veriq; DEI potentia effecta ex majorum doctrinã scriptorũq; vetustorum monumentis, præcipuè ex divinis libris hausisſent *Kojalou part.* 2. *lib.* II. p. 94. 95.

Idem

Idem Rex VLADISLAUS cum domo egrediendum foret unipedi insistens, ter in gyri se circumferebat. id *Kojal.*

Rex

Idem in missæ Sacrificio cum Sacra Hostiá á Sacerdot in altum leuaretur, festucam autquidquam simile arreptum minutimq; confractũ abjiciebat, affirmando hoc argumento supremi Numinis in omni autoritatem Regiorumq; capitum subjectionem se publice profiteri. *Idem part. alt.* 165

IAGIELLO Vino semper abstinuit & Filius eius *CASIMIRUS.* solam frigidam potitare solitus. Sobrietatis etiam singu

lari

[l]aris fuit *VITOLDVS* Magnus Dux Lithuaniæ, nunqã enim Vinum, aut e grano vel mel-[l]e coctum potũ gustauit. *Kojal;*

Confectis An. 1 4 18. induciarum tabulis cum Cru-[c]igeris Rex *VLADISLAVS IA-GIELLO* majorem Poloniam petiit, in quo itinere dum *Po-*[s]naniâ Srodam tendit, non multum á periculo Vitæ abfuit. Repente enim atræ nubes cœ-[l]o obductæ incredibili tempe-[t]pestate detonuerunt, duobus Regii currus satellitibus, quatu-or è sexiga equis, quinto sub armigero fulmine ictis. *Kojal. part,* 2. *lib.* 2, *p.*107.

HEDVI

HEDWIGIS Sæpefati *IAGIELLONIS* Vxor tantæ fuit humilitatis, ut ne tapetibus quidem parietes conclauium ornari permiserit. *Cromer. fol.* 328.

ELISABETHA CASIMIRI IV. Vxor singulari fæcunditate ac felicitate gauisa est, non solum enim quatuor Regum mater fuit, scilicet *VLADISLAI* Hungariæ & Bohoemiæ Regis. *IOANNIS ALBERTI*, *ALEXANDRI*, & *SIGISMVNMDI*, Regum Poloniæ sed etiam Regnantes vidit. Filias præterea quatuor habuit, Hedugen Bauariæ Sophiam Marchionis Bran-

d ebur

deburgici, Barbaram Saxoniæ Elisabetham Legniciæ, Ducum consortes.

LVDOVICVS REX, hoc habuit peculiare, quod nonnunquam dissimulato habitu vicos & oppida perlustrauit, ut cognosceret, quid de Publicanis & exactoribus, Iudicibus & Magistratibus suis ac de Se deniq; vulgus hominum affectandi nescium sentiret, multaq; ex horum sermonibus in se suisq, correxit ac castigauit *Sarnicius*.

SIGIMVNDS I. Tanti fuit roboris, ut ætate florenti soleas ferreas, quales equis sup-

ſuppinguntur frangere, funesq; cannabinos rumpere ſolitus fuerit.

SIGISMVNDVS prædictus ita expers fuit ambitionis, ut Hungaricum, Sveticum, Bohæmicum Sceptrum oblatum repudiaverit.

Singularem apud ſubditos habuit ſecuritatem, ut dictitaverit, in ſinu se cujuſq; illorum poſſe confidenter ſomnum capere. *Kojal.* p. 408.

Meruit *SIGISMVDVS I.* poni inter tres Heroas illos, qui niſi ſimul imperaſſent, Singuli digni fuerint, qui toti

Orbi

orbi imperarent; Hi sunt *CAROLVS* V. Imperator, *FRANCISCVS* I. Galliæ Rex, & iste *SIGISMVNDVS*.

Eo die, quo Foxius Mathematicus prædixerat Regem *SIGIM.* AVGVSTVM, periturum, pila emissa Regiomonti cũ magno tormentorum reboatu salutaretur, fere tetigerat Regem, ut quæ fortuitâ solum equi declinatione prætervolans, pone sequenti Visnouecio caput abstulit. *Past. in Floro. Pol.*

STEPANVS REX Attilæ primo Duci Hungarorũ simillimus traditur, quod ex Pro-

copi-

copii Historici Descriptione *Sarnicius* in Annalibus p. 410. deducit.

De morte *REGIS STEPHANI*, Singulare hoc memoriæ prodit allegatus *Sarnicius*, quod in ualescente morbo interrogatus à circumstantibus, quomodo se haberet, responderit; Licere sibi nunc uti Verbis illis *Divi* Tertulliani, Quinquaginta quatuor annos peregi, scio quales dies fuerint, quales uerò futuri sint inposterum, ignoro.

POLONIA habuit duos Reges, qui licet simul alterius Re-

gni.

gni fuerint Heredes, vnum tantummodò retinuerunt, scilicet. *HENRICVS, I. & SIGISMVNDVS III. Ille* Polonicum amisit, & Gallicum hæreditarium retinuit, hic Polonicum retinuit & Sueticum hereditarium amisit.

SIGISMVNDVS III. quotus in ordine Regnantium, tot regnavit annos. Fuit enim quadragesimus quartus Rex & quadraginta quatuor annos Regno impendit.

SIGISMVNDVS Ille Rokó anos ANNO 1607. profligavit ad pagum *Guzowo* fatali denominatione à tubere ex ictibus ei incussis.

Mathematicus quidam Cracoviæ degens dedit peritiæ suæ illustre Specimen, quando feralem illū prædixerat ictum, quo olim fœdus parricida Piekarscius SIGISMVNDVM III tantum non de vitâ sustulerat. *Pastorius* in Bello Scythico Cosac. pag. 216.

SIGISMVND9 I Smolenscum amisit, SIGISMVNDVS III à Moschis recuperavit, sic Avi damna nepos sarciuit.

Duo SIGISMVNDI, duas sorores in thalamū adduxerunt, SIGIS. AVGVSTVS ELISABETHAM & CATHARINAM FERDINANDI Romanorum Regis filias. SIGISMVNDVS

*III. ANNAM & CON-
STANTIAM CAROLI ArchiDu*
Auſtriæ filias.

SIGISMUNDUS III. dum defunctæ Reginæ CONSTAN-TIÆ funus apparat, ipſe fit ſtis
nus. Dum Vxorem Crácaviam ad auitum Mauſolæum deducere cōgitat, ipſe ſimul din
portatur, ita quos junxerat tha-*lamus*, jungit *tumulus*.

Singulare eſt, quod *SIGISM. III. REX Catholicus* cum Regina *ANNA*, ab Archiepiſco-po Vpſalienſi *Auguſtinæ Con-feſſionis* Abrahamo Andre coronatus.

Præcedens natiuitatem *VLADISLAI IV.* nox fortuito incendio *illuſtris* fuit, nam melior pars Palatii Regii Cracouiæ conſlagravit, vnde variorum ingenia varia felicitatis omina traxerunt. Certè caſus ille Arci benè ceſſit, nã *GEORGIVS RADZIWILL* ex fodinis in agris Kielcenſibus Epiſcopatus ſui Cracouienſis tunc recens inventis, Regi tantum cupri dedit, quantũ ſufficerit tectis ſplendidius reſtituendis.

VLADISLAO IV. & IOANNI CASIMIRO Fratribus duobus, duæ Sorores ANNA & CONSTANTIA fuerunt Matres, & *vna ambobus Vxor MARIA LVDOVICA.*

Duo *CASIMIRI* prius Religiosam, quam Regiam vitã probarunt *CASIMIRVS I.* & *IOANNES CASIMIRVS.* *Ille* in Monasterico Gallico Cluniacensi jam Diaconus erat, hic per biennium IESVITA, & ante quam perseverantiam in eo statu professus esset, ab *INNOCENTIO X. PAPA* in numerum Cardinalium cooptatus; jlle ex Galliâ rediit ad Regnum, hic in Galliam abiit Regno-

Mirum edidit exemplum *IOANNES CASIMIRVS* Rex, dum pomum Regni sponte cessit, cum Regna sint aliis poma Eridis, de quibus acqui-

rendis,

rendis vel retinendis tam ſo-
licitè agunt decertantq;. Alii
Abdicantes fratribus, aut Con-
ſanguineis Coronam tradi-
derunt, ſed *IOAÑES CASI-
MIRVS* eandem Patriæ chariſ-
ſimæ reddidit, ut hæc liberis
ſuffragiis ſuceſſorem deſigna-
ret.

Obſervatione digniſſimũ,
quod *SIGISMVNDVS* AVGVS-
TVS *ultimus Stirpis* Iagielloni
cæ *maſculinæ Anno.* 1548. re-
gnare incepit, & *IOANNES
CASIMIRVS ultimus ex Stirpe
maternæ* familiæ Iagielloni-
cæ verè ſeculo poſt videlicet
Anno. 1648. Sceptrum obti-
nuit.

 ſin-

Singularis observationis res est, quod *ultimi Descendentes Domus Piastææ & Iagellonicæ uno tempore fuerint humo mandati*. Dux enim Lignicensis Bregensis ex linea Piastæa anno 1675. *d.* 30 Jan: & *IOANNES CASIMIRUS* Rex *d.* 31. ej: sepultus est. Imo si introitus Serenissimi Regis *IOANNIS III.* præfixo die, scilicet 29. Cracoviæ celebratus fuisset, utriusq; exequias unus dies 30. *Jan.* junxisset. Sic tandem Domui Piastææ tanquam priori prius justo Ordine justa sunt exsoluta.

Singulari providentia *DEUS* Domum Iagiellonicam

Sceptro

Sceptro Polonico destinavit, dum non tantum posterita-tē Iagiellonis ducentis octua-ginta annis regnare, sed etiā purpurâ, quam vltimus ejus-dem Rex *IOANNES CASIMI-RVS* deposuerat, Fraternum Iagiellonis sanguinē *MICHA-ELEM* nitescere voluit.

CAROLVS FERDINAN-DVS Princeps filius *SIGISM:* *III.* etsi curâ *IEREMIÆ* Ducis *VISNOVECII* Palatini Russiæ Sceptrum non obtinuerit, arcânâ tamen fatorum guber-natione educavit futurū Po-loniæ Regem scilicet *MICHA-ELEM* dicti Palatini filium.

ex

Ex ore Serenissimæ Reginæ *MARIÆ LUDOVICÆ de MICHAELE Principe Visnouecii* audita est aliquando uox; Si Polonus succedere Sceptro debeat, non alium quærendum esse. Sic Vnctu Domini Vngendum, movente Numinis potentiâ, enunciauit.

Antequam eligeretur Rex *MICHAEL* examen âpium inter suffragatores consedit, bono omine Piastum esse eligendum, Piastus enim olim ápiarius fuit.

Anno 1676. Cracouia tres Reges habuit, duos simul tumulandos, & vnum Coronandũ,

illos

illos *IOANNEM CASIMIRVM* & *MICHAELEM*, hunc *IOANNEM TERTIVM*.

Stuporis plena res est, videre Bochniæ & Vieliciæ abyssum salis fodinarum, quas acceptas referunt precibus Cunegundæ Conjugis *BOLESLAI PVDICI*. Cum per aliquot secula non nisi funium beneficio descensus & ascensus fuerit, Serenissimus Rex *IOANNES TERTIVS* rem perpetuâ laude ac memoriâ dignissimâ præstitit, dum *Salisfodinas Vielicenses scalis* donauit. Insigne hoc opus insigni Carmine Musa Illustrissimi Principis *LVBOMIRSCII* ArchiMarescha

li Regni expressit.

TERTIVS hac scalis donat Rex antra IOANNES,
Sic patet & paret facilis descensus auerni,
Hic revocare gradum superasq; euadere ad auras
Non labor ullus erit, nouus hæc Maro marmore cantet.

Memorabile est illud incendium, quod sub finem anni 1644. 16 Dec. in salisfodinis Vielicensibus pabulô equino in candelam per incuriam injecto ortum est. Durauit illud vltra annum teterrimo fœtore ac vapore.

Singulare ac omne in æuū laudatissimum exemplum edidit Serenissimus Rex *IOANNES TERTIUS* dum Anno 1683 Exercitum èRegno suo in Austriâm Pannoniamq; contra Turcas Tartarosquè eduxit. Alii Reges aliis submittunt auxilia, hic ipse adducit. Alii alienis involare solēt, hic ut Defēsor advolat Alii vicinis ditionib9 detrimentum inferre solent, hic incrementum affert. Alii venire solent, ut fortalitia obsideant, hic ut ex obsidione liberet. Albū & atrū àlias inimica, hìc amica. In prælium enim veniunt, ac in eodem benè conueniunt atra &

álba

alba Aquila. Alibi inter diversas Principum copias discordia, hic sub auspicijs Fortissimi Regis summa inter tot Principes concordia. Occultam quandam uim Virtutemq; Nomini Regio de saluandâ *VIENNA* inesse, tunc ostendi, dum Serenissimus Cracouiâ motioni Militari sese accingeret. Cum posthac invento eventus tam feliciter aspirasset, publico Orbis applausui tenuitas mea sequēs Carmen apposuit.

FELIX

FELIX OMEN IN NOMINE

Serenissimi, ac Potentissimi
Principis ac DOMINI
DOMINI

IOANNIS TERTII

REGIS POLONIÆ

MAGNI DVCIS Litvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masouiæ, Samogitiæ, Livoniæ, Volhyniæ, Kijoviæ, Podoliæ, Podlachiæ, Smolensciæ, Severiæ, Czerniechouiæq; Cælitùs reconditum,

& Mense Augusto cùm Augustus Noster ad angustias Viennenses cum Exercitu moveret inventum ac publicatum postea elucidatum

&

Sacræ Regiæ Magjestati Domino suo Clementissimo humillimâ cum devotione dicatum dedicatumque Anno quo

VrbIs VIennensIs obsIDIone MTVrCa reLIqVIt & fVgIt.

IOANNES TERTIVS REX POLONIARVM per Anagramma SISTOR, VIENNA EX Malo.

MALO REPONITVR
Vel;
VIENNA EX MALO SORTIS REPONITVR

Conveniſſe ſuis interdum
nomina rebus
Edocet hoc ætas noſtra,
priorq; ſatis.
In re tam clara non ſunt
exempla petenda,
Eventum nobis hoc Ana-
gramma probat;
Si *veni, vidi, vici* de ſanguine
Juli
Prognatus Cæſar, Gloria
Martis, ait.
REx potius Noſter fortiſſi-
mus, inclytus orbis
Chriſtiadum Vindex dicere
jure poteſt; ſiſt

SISTO me *video* te Turca, tuasque phalanges
Vinco, & victarum terga coacta premo,
Exq; MALO SORTIS confessa, REPONITVR instar
Muri Germanis magna VIENNA suæ.
Vincere non nosti modò sed cũ fœnore nosti,
Hostes Tu sequeris, Te bona sors sequitur.
Vt sunt insignes Romano sanguine *Cannæ*
Sic *Barcanensis* terra cruore madet.
O nimium dilecte DEO, quem vincula pontis
Rupta juvant præceps ut bibat hostis aquas; San

Sanguineis guttis miſcetur
cursus aquarum,
Amnis Danubij fit mare
purpureum.
Muri oppugnantur, ſub jus,
& priſtina legum
Hungariæ Regis vincula
nunc redeunt
Sed *Noſter* dum REx alienis
militat oris
Exemplo forti fœdera ſan-
cta colens
Preſſis Côſacis redit in præ-
cordia virtus,
Sævum Turcarum diſcuti-
untque jugum;
Subque Tuis REX auſpiciis
dare pectora ferro
Diſcupiunt, mortem dulce
decusque putant.
ſic

Sicque Tuum REx Magne domique forisque per orbem
Nomen fœcundæ ſemina laudis habet.
Non adeo Romam conterruit *Annibal* ante
Portam, quàm Te nunc Turcica *Porta* timet.
Qvod ſit *perfectum verè trinum omne*, IOANNES
Tertius oſtendit per ſua geſta ſatis,
Eſt ut nonnullis prædicta potentia Regni,
Sic etiam Tua, REx ante notata libris.
Exq; malis populum quod ſit Tua dextera multis
Salvatura, raram dicta dedêre fidem.

Omia

Omnia cum Domino incipiet, bene finiet ILLE,
Vatidicè dudum Svetica scripta canunt.
Ergò REX vivas, vincas, sine *fine* triumphes
Donec *fine* suo corruet Orbis opus.

Inter memorabilia locū meretur, quòd primus Dvx Curlandiæ Gotthardus Anno 1561 à *SIGISMVNDO AVGVSTO ultimo stirpis Iagiellonicæ masculinæ* constitutus fuerit, & seculo post scilicet Anno 1660 Dux *IACOBVS* post PacemOlivensem ex captivitate Sueticâ sub *IOANNE CASIMIRO ultimo Domus Iagiellonicæ ex stirpe materná* reintroductus

Singulare & nunqum auditum constantiæ exemplum in prædicto DVCE CVRLANDIÆ IACOBO habet POLONIA, qui miro & miserabili Orbis spectaculo cum Serenissimâ Conjuge sanguinis Electoralis Brandeburgici tunc puerpurâ, ac septem liberis in Captivitatem maluit deduci, quam à fidelitate abduci,

Vsq; tenax Iurisjurandi, ac cedere nolens
Nec vi, nec pretio, nec prece mente suâ

Singulari ARHIEPISCOPVS prærogatiuâ eminet, quod Mareschallum habet ex eo Ordine, in quo ipse est nimirum

Gnesnensis

rum

rum Senatorio, quippè unus ex Castellanis currum illius Eques antecedit.

DE CAPITANEO SAMOGITIÆ hoc peculiare notandum, qud non, ut alij Capitanei, à soló Rege constituatur, sed vacante sede unus à Nobilitate CandidatusRegi præsentetur, quem confirmat, Deindè hoc singulari honore fulget, quod etiamsi nullus Capitaneus lócum in Senatu habeat, ille tamen in curuli sedeat, multosq; Palatinos præcedat.

Licet alij Palatini tam in Regno, quam Magno Ducatu

catu Lituaniæ à Rege solo creentur, tamen *PALATINVS POLOCENSIS* à Nobilitate eligitur, & à Rege confirmatur, juxta Privilegia antiqua à *VLADISLAO IV.* Anno 1 6 4 7 & à *MICHAELE* per Constitutionem roborata.

Annus 1 5 59 vti multis Principibus, ita & Reginæ Poloniæ fuit *fatalis*. vnio enim anni spatio *CAROLVM. V.* Imperatorem, II. Daniæ Reges, Franciæ Regem, Veneti Senatus Principem, Pontificem, Palatinum Septem Virũ Ferrariæ Ducem, III. præterea Reginas, Helionoram Franciæ, Mariam Hungariæ, ac deni

niq, Bonæ SFORTIÆ AMPOLONIÆ vltimum vitæ diem clausisse patet.

Sic etiam Annus 1632 non tantum aliquot Principibus scilicet *FRIDERICO* Palatino Rheni, *LEOPOLDO* ArchiDuci Austriæ, *CAROLO* Regis Hispaniæ fratri fuit fatalis, sed etiam duos Reges de vno simul Regno nimirum Svetico vocatos è vita evocavit, *GVSTAVVM ADOLPHVM* Regem *Sveciæ* ad Lutzenam in prælio, & póstea alterum *SIGISMVNDVM* III Regem Poloniæ & simul *Sveciæ*.

Lvcas *WEISSELROT* Episcopus

pus Varmiensis nunquam, ut fertur, *risit*, sed tamen omnia *ridentia* sive læta Terræ Varmiensi præstitit ac reliquit,

Nam pace quieta
Floruit, & mensa est multis
proventibus aucta,
Arx Heilsbergensis flammis
absumpta renata est.

NICOLAVS SZYSZKOWSKI
itidè Episcopus Varmiensis
Omnibus excultus Fortunæ animiq; talentis
Fit similis puero, tetricus, lucemq; perosus.

Singulare bellicorum meritorum præmiũ *refert Sarn*: de

IOANN-

IOANNE à TARNOW, quem *SIGISMVNDVS* I tanti fecerit, ut post illam memorabilem de Valachis *Victoriam ad Obertinum* binorum grossorum injugera contributionem publicam ei decreuerit.

In supradicti prælij euentu singularis fortunæ lusus refertur, dum in illo tot omnino hostium cecidisse reperti sunt, quot Polonorum pugnauerant, nimirum quatuor millia, cùm hostilis Exercitus viginti duûm millium fuerit.

Inter singularia & antiquitates referri potest, quod ad Glussininum, ubi tempore Re-

gis LOCTICI Bellum acerrimũ- cum Cruciferis gestum, ducta fuerit *fossa septem milliarium*, cujus adminiculo aliquot millia Polonorum strenuè sese adversus Cruciferos defenderunt, exemplo Julji Cæsaris adversus Pompeium durante Bello Pharsalico. *Sarnicius in Indice tabulæ Sarmat:*

Anno 1511 *LASKOWSKI* genere Polonus in Polonia à *TURCARUM* Imperatore *Legationem* obijt, *teste Sarnicio pag: 383.*

Notari meretur temporum revolutio, quod *CAMENECIA* Podoliæ, quæ ab

OLGERDI Magni Ducis Lithvaniæ ex fratre nepotibus, quos Podoliæ præfecerat, *condita* sub *MICHAELE Rege* ex *OLGIERDI* familiâ oriundo à Turcis occupata sit.

Memorabiles Nuptiæ sunt, quas *CASIMIRUS MAGNUS* nepti suæ *ELIZABETHÆ* ex *BOGUSLAO* Pomeraniæ Duce genitæ paravit; adfuerunt enim istis Solennibus, præter sponsum *CAROLUM* Imperatorem, quatuor Reges, nimirum *CASIMIRUS MAGNUS* Polonorum, *LUDOVICUS* Vngarorum, *SIGISMUNDUS* Danorum, *PETRUS* Cypriorum *REX* Ponto & adverso Istro

in Valachiam, deinde terrestri itinere per Russiam advectus Cracouiam, item Principes alij non pauci, qui magnificentissimè habiti sunt, durantibus usq; in vigesimum diem Nuptijs & Conuiuiis.

Vt Romanis liberta-tem pudicitia, sic Polonis & Litvanis RELIGIONEM pietas muliebris attulit. Illos BOLESLAI Bohæmorum Ducis Filia nomine DOMBROWCA anno 965 á MIECISLAO in matrimonium ducta, CHRISTO adduxit. Hos Anno 1386. HEDWIGIS, quam in Conjugium petebat IAGELLO se & Livthaniam ad Christiana Sacra offerens. Nec impedi-

pediri poterat Divinū Consilium, quod in his *HEDWIGIS* *Nuptiis* aliud novum Lithvaniæ cum Poloniâ conjugium moliebatur.

In nullo Regno, ita ut in Polonia *QVATVOR RELIGIONES* scilicet *CATHOLICA*, *AVGVSTANA*, *REFORMATA*, & *RVTHENICA*, per *Pacta Conventa* publico gaudent exercitio; *REGES* enim á morte *SIGISMVNDI* AVGVSTI juramento se obstringunt *ad Pacem* inter *Dissidentes Religionis Christianæ tuendam*.

Singularem antehac libertatem habuerunt homines *RELIGIONIS GRÆCO RVTHENI*

CÆ, dum è REGNO Poloniæ ad Patriarcham Constantinopolitanum appellationes interponebant ac prosequebantur. Sed cũ ille sub hoste Christiani nominis habitet, prudentissimè modernus REX *IOANNES* III. in Comitijs felicis Coronationis *An.* 1676 appellationes istas sustulit, sanciendo contra trangressores pœnam colli, & confiscationis bonorum, permitendo tamen aggrauatis appellationem ad Iudicia Relationum.

Singulare *conuersis Iudæis* beneficium exhibet *Statutum Lithuanicum cap*: 12. *artic*: 7. *par*. 5. quod nimirũ, si Iudæus

vel Iudæa Rel

Religionem Christianam amplexus fuerit, *Nobilitatis praerogativam* vnà cum sobole acquirat.

HEDVIGIS Regina in quodam Conuentu ferocientibus & *justas* conditiones pacis aspernantibus *CRVCIGERIS* Prophetico Spiritu cladem illam, quâ postea illorum vires fractæ conciderunt, prædixit, se quidem viuente pro eà audaciâ nihil aduersi eos passuros, post mortem verò suam maximis cladibus illa omnia expiaturos *Sarn: p:* 342.

Cum antè prælium inter Grunvaldam & Tannebergam arrogans & victoriæ securus

Crucigerorum Magister CONRADVS à TVNGINGEN duosenses Sangvine imbutos miserat, vnum Regi VADISLAO IAGIELLONI, alterum VITOLDO. Rex imperterrito respondit animo, *Benè est, accipio lubens* gladios, ut *omina victoriæ secuturæ, cùm victoribus victi arma sua tradere soleant*. Vti dictũ ita factum, magnam enim & memorabilem Rex, cæso ipso Ordinis Magistro, obtinuit victoriam, quam præcipuarum *Borussiæ Vrbium* secuta est *deditio*.

Miro fati velut *ludibrio* Nobilis quidã fortissimus ex familiá *HERBVRTORVM* saluus

euasit

euasit, cum enim tempore *SI-GISM: AVG:* Regis à duobus Turcis ex vtroq; latere invaderetur, & vnius sarissâ ferè non equo ejiceretur, altera parte irruens simili telo hostis defluentem restituit. Ita mox impetu stimulati equi ad suos peruenit.

Singulare est, quòd cùm alibi *DVELLA* simpliciter sint prohibita, in Poloniâ cum scitu Regis peragi possint juxta Constit: 1588. Quod hanc licentiam *SIGISMVNDVS I.* semel dederit, refert suâ memoriâ *Cromerus.*

EXPEDITIO GENERALIS ita privilegiata est, vt nullus; famulus conditionis Nobilitaris, qui sub tertijs Vniversalibus Servitium suscepit, à Domino recedere possit, sub pœnâ capitis & infamiæ. Notandum hic, quod illi etiam, qui Decretorum vigore pro pœnâ publicâ sessionis turris satisfaciunt, ad expeditionē venire, & postea reliquam sessionem absoluere tenentur. Constit: 1621.

Expeditionem *BVCOVIENSEM* contra *STEPHANVM* Moldaviæ Palatinum *fatalia* quædam *signa* ut refert *Sarnicius lib: 7 Pag.* 371 præcesserunt.

runt. Equus generosus in quodam torrente paruo juxta Leopolim sub Rege *IOANNE ALBERTO* succubuit, pauculaq; aquâ obrutus est. Eques item Polonus Szrobski cum esset insanæ mentis, clamabat vociferans. Nostri in suum malum proficiscuntur. Fulmen etiam quēdam equitem cum duodecim equis interemit.

Singulare in Polonia nomen habent *QVATVOR MENSES, SEPTEMBER, OCTOBER, NOVEMBER, DECEMBER*, vocantur enim *MILITARES* quod Rex vacantia per illos beneficia Capitaneatus, Tenutas et offi-

Officia Terrestria benè meritis militibus conferat, vigore Constit: 1662. Iam ante illã Legem liberali in militares viros animó Rex VLADISLAVS QVARTVS fuit, adeo, ut militibus primariò bona, honores, & titulos offerret. VndèAnagramma benè conueniens;

LADISLAVS, DAS VILLAS.

Casus, an ingenium, mens an præsaga futuri
Transpôstis literis hoc Anagramma dedit.
DAS VILLAS, capio non parcè Principis omen,
Principis est virtus magna juvare suos.

Vtrq;

Vtrumq; *FOEDVS* tam inter *AVGVSTISSIMVM IMPERATOREM LEOPOLDVM*, & Serenissimum Regem Poloniæ *IOANNEM* III. Anno 1683 Varsaviæ, quàm alterum inter hos & *SERENISSIMAM REMPVBLICAM VENETORũ* Anno 1684. Viennæ conclusum est *Mense MARTIO*, non vano omine *MARTIORVM* contra Turcas *Successuum*, Marte vltore, *DEO* Tutore. Simile cum Venetis Fædus alij Reges Poloniæ desiderabant, sed res intra votum stetit; Felix fatum in occulto hoc tenuit sub moderni Regis Nomine Gloriosissimo,

IOANNES TERTIVS REX VENETOS IN RES TRAXI

Cōſiderando vetera & aliquot Seculis ferè continua TARTARORVM adverſus Polonos Bella, res mira eſt, quod Gens olim *inimica*, in Regē IOANNEM CASIMIRVM impenſe *amica* fuerit, & contra illiusac Regni hoſtes hoſtilē induerit animum, ſubmiſſis identidēm Copiis, & quod magis, apud Aulam Othomanicam cum curâ egerit cauſā Polonā, imò, quodmaximū eſt, COSACOS armorum ſtimulis eo adduxerit, ut primum manus abſtinerent à Poloniâ,

&

& tandem novo obſequij vincu-
lo eidem adſtringerentur
Paſt:

Res mira, quod ſub *BOLE-
SLAO PUDICO*, qui cũ vxore per-
petuũ *Virginitatis votum* habu-
it, *TARTARI* vltra *viginti mil-
lia Virginum* abduxerint.

Sub hoc Principe *BOLE-
SLAO TARTARI primo* tũq;
multiplici impetu per Poloniã
deſævierunt. Ruſſis, quod to-
ties immaniſſimam Gentem
juverunt, ſnon ceſſit impunè
Ferũt enim à transeuntibus
TARTARIS immiſſis humanis
cordibus, quæ veneno imbu-
ta erant, infectas aquas nova
morborum genera peperiſſe,
quo-

quorum ut causa diu fefellit Medicos, ita soboles hodieq; inexplicabili tricarũ contage, quam *PLICAM* vocant, creditur vulgò supereſſe. *Paſtorius in Floro Pol: Lib: 2 pag.* 95. 96.

Ex occaſione *TARTARORUM* hic annoto, quod noſtra cum illis Bella ſimilia ſint Romanorũ cum Parthis. Si enim hodie recedunt & fugari videntur, in craſtinum ipſo mane redeunt. Trajectus Danaſtris tanti apud illos penſi, quanti apud Chriſtianos vel minimus amnis. Res ſingulari admiratione digna, quod occulto DEI Judicio

Nati-

Natio iſta pro flagello Chriſtianis reſervata, *ne minimam quidem patiatur mutationem*, aut confuſionem; eâdem vtuntur lingua, idem ipſis veſtitus, ijdem mores, Eadêm belligerandi ratio, quæ ante aliquot annorum millia viguit. Notandum illud *Ovidij*, quod, inter ipſos ad Pontum Euxinũ exulans, Romã *ſcribit*:

Maxima pars hominum nec te pulcherrima curat
Roma, nec Auſonij militis arma timet.
Dant illis animos arcus, plenæq; pharetræ,
Quaq; libet longis curſibus aptus equus.

Speci-

Specialis gratia eſt, quòd eũ Ciues (Religionem Chriſtianam profitentes) non habeant facultatem *BONA terreſtria* poſſidendi, *TARTARI* in Lithuania Lipkowie (Mahumetanæ Sectæ addicti) eorũdẽ capaces ſint. Hinc Conſtitutio 1677. Tartarorum indemnitati proſpicit, cauetq; ut in Criminâlibus juxta Statutum Magni Ducatus Litvaniæ æqualiter cum Ordine Equeſtri habeantur, & in Cancellarjis Caſtrẽſib9, Terreſtrib9 Tribunalitijs, & Aſſeſſorialibus à cauſis ſuis uti Nobiles, id quod Iuris ſoluãt, ſine vllâ depactatione.

Singularis planè libertatis prærogativa eſt, quod in Cõmitijs

mitijs Polonicis obſtante *unius contradictione* nihil concludi poſſit, imò quod omnia iam ſancita evaneſcant, quando poſt Tribunitiū illud *INTERCEDO* Nuntius Terreſtris non revertitur.

Singulare eſt, quod licet in nouiſſimis Comitijs Varſauienſibus Anni 1685. Conſilia Ordinis Equeſtris *Lithuanus* ſcilicet Illuſtriſſimus Dominus *ANDREAS GIELGUD* Notarius Magni Ducatus Lithuaniæ Capitaneus Szadouienſis rexerit, tamen Comitia immediatè ſequentia Grodnæ *iterum ſub moderamine Lithuanico* celebrari debeant.

Singu-

Singulare est, quòd Deputatis Tribunalitijs non liceat diebus feriatis *conuiuia* parare vel iisdem interesse, *secundùm Acta Electionis Regis MICHAELIS.*

Singularis olim in Polonia fuit pœna, quâ *rubris vel vestibus* interdicebatur.

Quamuis quilibet sit rerum suarum Dominus & arbiter, ac supremæ voluntatis liber sit stylus, tamen iure Polonico facultas testandi non parùm est restricta, ita vt *de rebus immobilibus* Nobilitati disponere non liceat, sed tantùm de mobilibus, ne scilicet

cet facultates Nobilium ad Extraneos; interdum beneficio Testamentorum in præjudicium legitimorum hæredũ transferantur, Hinc Testamenta contra Statutum *SIGISMUNDI* I. Cracoviæ 1510 facta sunt irrita. *Statutũm* autẽ sequentis est tenoris: *Pietatem sanctam opprimere nolentes, sed eam summo favore prosequi cupientes decernimus, ut Testamenta condantur juxta veterem Constitutionem ex more antiquitus servato de bonis mobilibus, immobilia vero Bona tum hæreditaria quam oppignorata (ne defensio Reipublicæ minuatur) Testamenti ordinationi subiecta minime esse debent; secus de Bonis Regalibus, eadem*

enim

enim propter Reipublicæ commo-dum nobis in parte vel in toto Testamento legari poterunt.

Licet jure Justinianeo & Canonico nati ex soluto & solutâ liberi per *subsequens matrimoniũ* legitimetur, adeoq; in bona Parentum succedant, tamen in Poloniâ Jus singulare est, ita ut Juxta *Constitutionem* 1578. liberi secuto matrimonio non efficiantur legitimi, neq; ullâ successione in bonis, neq; ullâ prærogatiua Nobilitari gaudeant, quia in Expeditione Bellicâ æqualis, æquali testimonium perhibere debet, si desertæ stationis accusatus fuerit, quod eum locum, qui ipsi obtigerat, non tenuerit. Sin

Singularis in Jure Polonico occidendi impunitas est illo casu: siquis pro Nobili se gerat cum non sit, & occidatur, pro eius Capite mulcta non solutur. Quod ita intelligendum est, si tanquam pro Capite veri Nobilis Actio intentata fuerit vid *Constit*: 1557.

Speciali rigore *alternata* Capitaneatuum Ducatus *LIVONIÆ* munita est, dum *Constitutio* Anni 1589, Cancellarijs, si contra eandē egerint, privationem officij, & exportantibus ejusmodi Privilegium pœnam Infamiæ minatur.

PHI

PHILIPPO PADNIEVIO Anno 1559. recenter Pro Cancellario creato *Sigillum Regni* torqui aureo appensum ex Conclavi furto *ablatum* est. *REX SIGISMVNDVS AVG:* certior eâ de refactus, ab initio attonitus stetit. Deprehensus postea fur ille sigilli, candenti ferreo sigillo per Vrbis Cracouiensis compita lancinatus laqueo vitam finivit. Recenset hunc notabilem casum fusius *Rutgerus Horst in lib. de Cancell:* p. 710. 711.

Ex duobus *MATHEMATICIS*, qui singulari scientiâ suâ præclaram in Orbe gloriam meruerunt, vnum produxit

Polo

Polonia ſcilicet Nicolaum *Copernicum* Canonicum Varmienſem, alterum Tychonem Brahe dedit Dania.

Singularis mittendarum Regiarum literarum modus fuit uſq; ad Annum 1647. Ferebantur enim illæ per Aulicos miniſtros, quo res poſtularet, ita ut in Præfecturis Regiis vehicula darentur. Sed dicto tandem Anno abolitum id onus & conſenſu Ordinum ad aliarum Nationum morem Tabellarii publici (*POSTÆ* vulgò) conſtituti ſunt.

Concinna Vrbis *CRACOVIENSIS* effigies eſt, dum *Aquilam*

expansarum alarum, quod est *Insigne Regni* exprimit, si nimirum corpus Vrbis per circumferentiam corpori Alitis, suburbia ab utraq; parte alis expansis, Caput vero Aliti excelso monti seu rupi Vauelo, quod, paulatim assurgit, conferatur. *Sarnicius in An. Pol p. 78.*

Obseruatione dignissimum, quòd *VARSAVIA* Residentia Regis Poloniæ, sit centrum multarum Residentiarum scilicet Romanæ, Parisiensis, Lõdinensis, Moscoviticæ, & Cõstantinopolitanæ. Æquali etiam distantiâ, minori tamen ab illâ sunt

sunt Vrbes Stockholmia, & Haga Comitis.

Singulari temperamento loci adscribitur, quòd KIIOVIÆ Corpora Principum á longo tẽporis spatio incorrupta monstrantur.

Singularis obtinet in Bonis ROGOWIENSIBVS in Districtu Wilkomiriensi pœna contra Kmetonem siue subditum. Nam captum in retibus vrsũ ita scitẽ ligare debet, ut possit ad ligneum receptaculum portari; Si verò artem minùs dextrẽ exercuerit, ut vrsus elabatur, apicem arboris tenetur ascendere, quæ postea

ſecuri cæditur, & Inſeſſorem caſui exponit.

In *CAPITANEATU SZORSZTINENSI* nonnullis in agris tã ingenioſa eſt fertilitas, ut de ſemine ſiliginis ſurgat triticum, & de avenâ linum.

Anno 1353. Regnante *CASIMIRO* Magno cum Martius Aprilis, & Majus ultra mediũ verno ac penè æſtivo calore ad calamos & ariſtas ſegetes perduxiſſet, coorto derepente acri frigore & gelu, nix duos cubitos alta terras operuit, & in ſextum uſq; diem durauit. Et cum omnes jam exiſtimarent ſegetes corrup-

ruptas, ubertas frugum præter spem tanta cocrta est, quanta vix unquam alias fuit, uti refert *Sarn: in An: p.* 324.

Anno 1414. in Lithvania tam insolita per Ianuariũ ac Februarium auræ tepiditas fuit, utpassim herbæ arboresq; vernis floribus contectæ spectarentur. *Koial: p.* 49.

Anno 1551. itidem in Lithvania per hyemem, ita tepidæ pluviæ increbuerant, ut non aliter, quã ultimo vere solet fieri, õne frumenti genus in spicas excreverit, quod deinde universũ intempestivo gelu planè intercidit. *Koial: part. 2 p* 415.

Cum

Cùm multi dubitent, an detur *BASILISCVS*, qui ex ouo galli decrepiti excludatur, operæ pretium est, admirandã illam historiam, quæ ferè ante seculũ in Poloniâ contigit, & à *Sennerto in Epitome naturalis Scientiæ refertur*, integram hîc appõnere. Varsaviæ *Anno* 1587. accidit, ut Machæropæi cujusdam filius, viciniq; filia quinquennes ambo cum æqualibus pro ætatis more, cessationis impatientes, exercitatione ludicrâ tempus fallerent, latebrasq; in quibus à colludentibus haud facilè invenirentur, quærerent. Fuit haud procul ab eo loco, in quo ludebant, cella

cella quædam subterranea ob incendium quod ante triginta circiter annos superstructum ædificium absumpserat, desolata, in quam per semiputridos gradus utcunq; repi poterat, in eam cum ambo se dimitterent, in imis gradibus conciderunt, & exspirarunt. Vt cænæ têpus appropinquavit matres de suo quæq; infante sciscitatæ, nec quis ybi essent sciret, nihil rescire potuêre, itaq; Vxor Machæropæi ancillam emisit, quæ diu quæsitos in gradibus cellæ, quos dixi, jacere conspexit, moxq; exclamavit, ecce ibi jacent! At verò neutro se movente, suspicari

cæpit ſomno correptos eſſe, claraq; voce nũc huũc nũc illã nominauit, ſi forte eos expergefacere hâc ratione poſſet. Poſtquam verò vel ad raſim clamando nihil se proficere, ſed operam ludere animaduertit, ipſa quoq; in cellam deſcendit, cogitans vellicando ſomnum dormientibus, ut opinabatur excutere. Quid fit? protinus & ipſamet juxta infantes concidit, & extinguitur. Ingredientem in profunda cellæ ancillam hera fuerat conſpicata, vt verò eam diutius æquo morari videt,

Nec revocare gradum ſuperasq; euadere in auras,

atto

attonita ad cellam accurrit, ancillamq; cum infantibus humi proſtratam cernit. Itâq; & ipſa clamorem edit altaq; voce modô infantes, modo ancillam appellat. Qvum verò & hoc incaſſum fieret, neq; jacentium quisquam aut responderet, aut ſeſe commoveret, exanimatos eſſe colligit. Extemplo fit rumor, cives concurrunt, nec tamen quid facto opus ſit ſciunt, donec de triſti hoc caſu ad Conſules & Senatum refertetur, à quibus mandatum, ut cadauera uncis incendiariis extraherentur. Ea extracta tympani inſtar turgebant, labia & linguam tumor obſederat,

rat, color erat fuſcus, oculi extra ſuas cavernas ad dimidii cui gallinacei magnitudinem prominebant. Acceſſit ad hoc triſte ſpectaculum Conſulis rogatu Palatinus N: & ſenex quidã ArchiaterRegius Benedictus nomine. Huius conjectura fuit ſerpentem ueneni præſentiſſimi in deſertâ illâ cellâ ſtabulari, cujus pernicioſo halitu aër in ea concluſus inquinetur, cũ autem infirmam hominis naturam perſerre non poſſe. Quamobrem credibile eſſe hunc infantibus & ancillæ exitum attuliſſe, fieri etiam poſſe, ut ibi latibula habeat Baſiliſcus, quẽ Naturæ rerum

Inde

indagatores ex ouo galli à bufonibus excluso nasci perhibeant, cujus tanta sit virulentia, ut qui in oculos ejus offēderint subitò moriantur, Interrogatus, quâ ratione rei veritas explorari queat, respondit esse aliquem in cellā mittendum eumq; circumquaq; speculis auersis munieнdū. Basiliscū enim si suam ipsius imaginem videat, protinus emori. Fuêre illic sub tempus id duo rei, capitis supplicio intra triduum afficiendi, quorum alter Polonus alter Silesius atq; huic nomen Iohanni laurero, His cōditio oblata est, uter eorum in cellam descenderet, serpentemq; illum vene-

natum venaretur & quære-
ret, ei capitis supplicium remit-
teretur. Conditionem Ioan-
nes statim accepit. Itaq; to-
to corpore corio indutus est,
perspicilia oculis obligata,
quæ visum tamen haud im-
pedirent, vna manus instructa
ferreo rutabulo, altera face
ardenti, deniq; cunctis cor-
poris partibus ante & retrò
specula ānexa fuêre. Sic ador-
natus cellam ingressus est, spe-
ctātibus plùs quàm duobus ho-
minum millibus. Postquam
verò per horæ spatium o-
mnes cellæ rimas, omnesq;
angulos perquisiuisset, neq;
serpentem vllum inuenisset,

vt alia noua ſax in cellam dejiceretur, poſtulauit. Eſſe enim iuxta cellam, in qua erat aliam, ſed aditum ruderibus eſſe interclufum, operam daturum ſe, vt in eam ingreſſum ſibi pararet, dum verò id agit oculos forte ſiniſtrorſum flectit, & diu quæſitam beſtiam gallinæ figurâ in quodam muriforamine iam exanimatam iacere, ex inopinato conſpicit. Quod cum ijs qui foris erant clamore ſignificaſſet, Archiater monuit, vt ferreo rutabulo ſublatam è cellæ tenebris in apertam lucem exportaret, idq; illicò in ocu-

his atq; congregatione magnæ multitudinis hominum factum Archiater bestiam visam Basilicum protinùs indicauit. Magnitudo ei mediocris gallinæ, capite ad galli Indici figura accessit, crista coronæ æmula, partim flauo, partim cæruleo colore conspersa, palearia eôdem modo colorata fuêre. Dorsum habuit multis maculis eminentibus, oculosq; bufonum adsimilantibus consitum interjectis passim coloribus virulentorum animalium, vt plurimum autem flauô. Iidem colores etiam alas extrinsecùs occupauerant. Sub alis

totus flauus fuit, nec non sub ventre; ubi tamen flauo cæruleum & viride & alij miri colores interpositi fuêre. Cruribus fuit oblongis, galli cruribus simillimis, cydoniorumq; malorum flauedine proximis. Ante & post hæc crura vtrinq; duo alia prodierunt, bufonum cruribus & breuitate & figurâ respondentia. Cauda illi fuit incuruata ac sursum reflexa maculisq; superiùs, quales in dorso enituisse diximus, plena: inferiùs flava, in extremo bufoni concolor.

Haud

Haud injucundum, credo, erit Lectori, inter *SINGULARIA SINGULAREM*, quæ sub *SIGISMUNDO AUGUSTO* nata est, & ad uitæ ciuilis moderamen collimauit, legere hîc REMPUBLICAM BABINENSEM. Exhibet eandem *Stanislaus Sarnicius* Historicus præstantissimus et rarissimus *Annal. Pol. lib.* VIII. *p.* 395. & seqq;

DESCRIPTIO

REIPUBLICÆ

BABINENSIS

exhilarandi Lectoris gratia
Per idem

Per idem tempus res faceta, & plena iucunditatis à quibusdam Nobilibus in terra Lublinensi excogitata fuit. Instituerant isti societatem quandam, quam Rempub. Babinensem vocabant: eò quòd loci cuiusdam Babin dicti dominus & possessor fuit, quo autore potissimùm illa Respb. stabilita florebat. Significat autem vox Baba patriâ linguâ anum, & Babineid, quod ad anum pertinet. Iam iocos, lususque, aniles nugas vulgò vocare solent. Itaq; locus ille vetustate neglectus ac penè deletus, prætereuntibus risus materiam non tam sua exili-

tate,

tate, quàm appellatione, sæpe largè subpeditabat. Homines igitur lepido, & amœno ingenio præditi, occasione arrepta, à loco, & loci possessore Rempub. Babinensem, id est sedem principalem omnium, qui miscētur sermonum facetorum, istam societatem appellarunt Vt autem hæc societas magis conspicua redderetur, imitati ii, ex quibus ipsa constabat, ipsius Reipub. Polonæ constituendæ rationem, Regem, & Senatum sibi deligunt; Archiepiscopos, Episcopos, Palatinos, Castellanos, Præfectos oppidorum

& militi-

& militiæ, Cancellarios, & alia id generis munera gerentes ac magistratus sibi designant, & creant. Deferēdi autem has dignitates, & munia imponendi hunc morē tenebant. Quemcunq; in conuiuiis, & conuentibus celebrioribus obseruassent in aliquo genere dictorum aut factorum, præter modum ac decorum excellere, eum maximè idoneum ad obeunda munera ei rei consentanea censebant. Verbi gratia; Multus erat quispiam in sermone de sublimibus rebus, & eius conditioni minimè conuenientibus, hunc aut

Archie-

Archiepiſcopum aut aliquem magnum Satrapam faciebant. Si quis vel ſermone lapſus, vel aliam ob cauſam paradoxon aliquod ſeu perdifficile creditu in medium attuliſſet; hunc aut Rhetorem, aut Cancellarium Reipub. ſuę conſtituebant. Si quis thraſonicè gloriabatur, quod fortiter, & audacter ſe geſſiſſet in aliquo conflictu, aut de rebus bellicis ſupra modũ non ſuo loco garriebat; hunc præfectum copiarum aut equitẽ auratum creabant; literaſq; ſuper ea re confingebant, cerâ, & ſigillo obſignatas, quas non contemnendis vi-

ris, ſibi tamen ſimilibus de-
ferendas tradebant; qui aſ-
ſurgentes eas accipiebant, &
quâdam cum reuerentiâ ad
eum ad quem ſcriptæ erant,
deferebant. Is autem coge-
batur officium illud ſuſcipere
uel, ſi illud dedignabatur,
ab omnibus riſu excipieba-
tur. Et quò moroſius ſe ge-
rebat quis renuendo ac re-
cuſando eiuſmodi honores,
tantò magis ab illis irrideba-
tur, & feſtiuè aulicis dicteri-
is ex compoſito tam diu e-
xagitabatur, traducebaturq;
donec edomitus collum ſub-
mitteret. Quare ad mores
corrigendos, ad ſermones

cautè-

cautè miſcēdos, ad ciuilitatē modeſtiamque in iunioribus formandam iocus & vrbanitas illa plurimùm pertinebat. Et erant ita naſuti cenſores vitæ ac morum illi optimi duces huius ſocietatis, vt nullus Phyſicus affectus humanos, & potentias animæ ita exactè definierit, nullus Ethices Profeſſor de vitiis, & moribꝰ ita explicauerit, nullusPhyſiognomus ex vultu, geſtu, inceſſu & intuitu ita hominum naturam cognouerit, vt illi (ſic enim eos hoc loco vocare libet) diuini patres. Et cum aliquis ſis nouitius per iocum in ſo-

cietatem offerebatur, tunc veluti deliberaturi, tardius eum recipiebant. Prolequatur, inquiebant, detque primùm specimen aliquod suæ indolis; tum videbimus ad quod officium erit maximè idoneus. Nam & ad inferiora quædam ea res descendebat. Si quis enim de canibus, de feris, de falconibus, non tempore suo, aut loco paulo fusiùs verba faciebat, hunc statim aucupem, & venatorem Babinensem faciebant. Si quis autem de religione supra modum ad mensam disserebat, mox eum concionato-

rem Babinensem pronunciabant. Si quis ex sententia Romanæ ecclesiæ, aut cuiuspiam alterius religionis, supra modum zelo flagrabat aut etiã acerbius eâ de causa in alios uehebatur, mox eum inquisitorē hæreticæ prauitatis Babinensem declarabant. Si quis de equis, & eorum proprietatibus verbosiùs differebat, si de œconomicis rebus, admixto præsertim mendaciolo aliquo, vt fit plerumq; inter comessandum, curiosiùs loquebatur, mox eum vel magistrum equitum, vel Regium œconomum Babinensem, ad exemplum Magni Procuratoris Cracouiensis creabãt;

assu-

assurgentesq; interdum in ipsa mensa honores illos eis deferebant. Vsque adeò autē ista ludicra Resp. inualuerat, vt rarus esset in ipso Regni Senatu, in clero, inter aulicos inter alios ordines regni, cui nō aliquid tale aspergeretur. Sic alios, capitaneos; alios, copiarum ductores; alios, infantes Hispaniarum; alios, Fac totum, alios, turbines Babinenses vocitabant. Res ista deniq; ad Sigismundum Augustum Regem perlata est, dequâ non sine magnâ delectatione sæpius multa audiuit. Et cum injecta esset mentio aliquorum Procerū, qui insigniti erant eiusmodi
 hono-

honoribus, interrogauit, an eti i Regem in eâ Republicâ haberent. Cui respondisse fertur ipse Capitaneus Babinensis, qui prę aliis supra modum vultu, aspectu ipso, & sermone facetus erat: Absit, inquit, á nobis cogitatio ista, vt, te viuente, Serenissime Rex, & superstite, de alio Rege eligendo cogitemus, aliũue creemus. Tu & hîc, & apud nos Rex esto. Risit placidè humanissimus & benignissimus Rex, nec vllum signum indignationis dedit; imò verbis, quæ addidit, risum omnium auxit. Cæterum, cũ aliquando quidam paulò grauiùs dę Regno Alexandri magni,

dequę

deque Perſarum , Babyloni-
orum , & Romanorum Mo-
narchia in conſeſſu horum
hominum differeret. Tum
quidam ex eis ſermonem ex-
cepit. Quid, inquit, antiqui-
tatem jactas, & amplitudinē
illarum Monarchiarũ? No-
ſtra Babinenſis antiquior &
Græcâ, & Perſicâ, & deni-
que omnibus eſt; Quia Dauid
de ea dixit: Omnis homo
mendax, & hoc eſt eius fun-
damentum atq; eſſentia.
Ergo in ea Darius, Alexan-
der magnus, & totus mund9
includitur. Cunctis ſeſe in-
uicem intuentibus, hic ſermo
ab omnibus cum applauſu
exceptus eſt. Jactabant autē,
 ſe ha-

se habere privilegia à Regibus, & Imperatore, atque etiã summo Pontifice, quibus eorum Respub. confirmaretur. Iam si quis acerbè aliquod verbum in alium torsisset, aut mendacium cum damno alterius, & læsione dixisset, hunc nequaquã idoneũ ad capessendos honores in sua Repub. iudicabant. At qui vrbanè absque damno cuiusquam aliquid comminiscebatur, hũc non modò laudabant, sed etiam officio aliquo cohonestabant. Locum porrò comitiorum suorum iocoso vocabulo GELDAM appellabant, à Gedanensibus mutuatâ voce, qui popinam suam

suam GELDAM vôcât. Sed apud nos inconditum garritum multitudinis congerronum ea vox significat. Et erant homines illi, qui duces erãt illius societatis, prudentes, & magnæ existimationis apud quosque bonos, & apud ipsum Regem, potissimùm Petrus *Cassovius*, qui *Cancellarius*, *&* *Psomka Fundator Societatis*, qui *Præfectus Babinensis* vocabatur.

GLORIA *illi* MAIESTATI, *cujus* SINGVLARE *est*, *quòd*

In trino Simplice, & uno Triplice mirando jure Triune manet.

INDEX

A

B

Boleslai

C

quam

D

E

I

K

L

M

N

O

O

P

R

S

Vilnae quavis Septimana tria
celebrantur Sabbatha, die So-
lis habent Christiani suum,
die Veneris Tartari, Mahomme-
tanae addicti religioni, die
Saturni Judaei.